

Анна НЕСТЕРЕНКО
Львівський національний університет
природокористування,
в. о. доцента кафедри права факультету
управління, економіки та права,
e-mail: nesterenkoao@lnup.edu.ua,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1482-7132>

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ЗБАЛАНСОВАНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

<http://doi.org/10.23939/law2024.41.220>

© Нестеренко А., 2024

Досліджено правові аспекти впровадження та ефективності екологічного аудиту в концепції розвитку сталого природокористування як важливого механізму екологічної безпеки.

Швидкий технологічний розвиток привів до глобалізації усіх без винятку суспільних процесів. Саме цей фактор вплинув і на екологічну кризу, адже домінуючий спосіб природокористування виявився несумісним з біосферою, циклічним кругообігом ресурсів, енергії та інформації, що забезпечують стійкість глобальної екосистеми. Це спровокувало екологічний регрес і реальний глобальний омніцид.

Вирішення екологічних проблем, на наш погляд, зводиться до запровадження дієвих правових, інституційних та спеціалізованих механізмів забезпечення екологічної безпеки, які, у сукупності, позитивно вплинуть на усі складові екосистеми і допоможуть ефективно реалізувати концепцію розвитку збалансованого природокористування.

І саме екологічний аудит є тим дієвим механізмом, що покликаний вирішувати значну частину проблем на шляху відновлення навколишнього природного середовища, реалізуючи ідеї збалансованого природокористування.

Актуальність цього питання полягає у тому, що ефективність екологічного аудиту безпосередньо залежить від правових аспектів його здійснення, адже динамічні зміни суспільного розвитку, нестабільність економічних чинників, виникнення нових соціальних факторів, особливо в умовах воєнного стану, потребують швидкого реагування і впровадження необхідних регуляторів на законодавчому рівні.

Аналіз складу екологічних правовідносин та національного законодавства дав змогу виявити прогалини в національному законодавстві, які потребують уваги з боку законодавця, і, відповідно, гармонізації з правом ЄС.

Досліджено правові підходи до трактування екологічного аудиту в контексті стимулювання раціонального впровадження збалансованого природокористування органами місцевого самоврядування.

Ключові слова: екологічний аудит; стале природокористування; омніцид; екологічна безпека; раціональне впровадження концепції сталого розвитку.

Постановка проблеми. В умовах становлення сталого природокористування значний інтерес для дослідження становить проблема реалізації концепції сталого розвитку й узгодження приватних

і суспільних інтересів під час прийняття управлінських рішень. Зважаючи на недосконалість екологічного нормативно-правового регулювання та нестабільність політичної ситуації у державі, особливо актуальною стає проблема збереження раціонального використання та охорони ареалів природного середовища в Україні, яка потребує створення економічних стимулів та дієвого інструментарію раціонального використання і захисту природних об'єктів в Україні. Саме інститут екологічного аудиту є таким інструментом.

Аналіз дослідження проблеми. Дослідженням проблем правового забезпечення екологічного аудиту в Україні, а саме формуванням його правового функціонування та правовим вдосконаленням займалися такі науковці, як О. Бакай, Н. Борисова, О. Веклич, Л. Гуцаленко, Л. Мельник, В. Навроцький, А. Пашенцева, Ю. Саталкін, С. Шершун та ін.

Правове регулювання відносин з екологічного аудиту вже близько десятиліття є об'єктом наукових досліджень. Проте, враховуючи нинішні умови суспільного розвитку, мотиви збалансованого природокористування і, відповідно, потреби у вдосконаленні правових механізмів здійснення екологічного аудиту, необхідне подальше дослідження здійснення екологічного аудиту.

Мета статті полягає у дослідженні правових аспектів розвитку екологічного аудиту в умовах упровадження збалансованого природокористування на території України.

Виклад основного матеріалу. Сучасна екологічна ситуація в Україні кризова, оскільки протягом тривалого періоду спостерігалось нехтування об'єктивними нормами розвитку та відтворення природно-ресурсного комплексу України. Відбулася структурна трансформація національної економіки, в ході якої пріоритетним в Україні став розвиток екологічно найнебезпечніших галузей, у яких видобувається сировина. Ще одним фактором є воєнні дії, які вже десятий рік поспіль тривають на території нашої країни.

Глобалізація екологічних проблем наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., потреба в повсюдності екологічної складової людського існування та першопочаткова необхідність збалансованого, цілісного й комплексного підходу до аналізу та вирішення екологічних проблем спонукають до пошуку нових юридично належних підходів реалізації концепції сталого розвитку в нашій державі. Про це свідчать опубліковані результати досліджень сучасних аспектів сталого природовикористання, що безпосередньо стосуються екологічної проблематики.

За даними Міністерства екології та природних ресурсів, середньорічні втрати валового внутрішнього продукту (ВВП) країни внаслідок погіршення екологічного стану сягають близько 15 % [1]. Ця оцінка не враховує наслідків сучасних процесів у природокористуванні, які істотно загострюють екологічну ситуацію і створюють цілу низку складних соціальних, економічних, екологічних, технологічних та політичних проблем. Саме тому екологічний аудит став одним з важливих механізмів відновлення екологічного стану в нашій державі та його відповідності до міжнародних стандартів.

Для України поняття “екологічний аудит” є порівняно новим і, здебільшого, асоціюється з ринковою перспективою. Це обов'язкова складова інституційних основ національної безпеки, екологічної безпеки, еколого-економічної політики, екологічного менеджменту, інвестиційної діяльності, маркетингу, конкурентоздатності. В Україні вже зроблено значні кроки до усвідомлення екоаудиту як необхідної за міжнародними стандартами передінвестиційної стадії оцінювання ризиків, обов'язкової процедури оцінювання вартості підприємств, що приватизуються, для вирішення проблем екологічного життя, виробництва екологічно чистої продукції тощо. Найвагомим кроком стало ухвалення Закону України “Про екологічний аудит” [2].

Сучасні стандарти диктують попит на екологічний аудит. Адже попит на продукцію, яка, за результатами екоаудиту, позитивно сертифікована, вищий, а її виробники, окрім того, отримують від держави і банків низку пільг.

Характерними особливостями екоаудиту є його незалежність, конфіденційність, об'єктивність, системність, компетентність, ліцензійність та відповідність цілям, які визначає замовник під час укладання договору на проведення екоаудиту. Всі ці особливості стандартизуються відповідно до міжнародних та національних рівнів.

Екологічний аудит є важливим напрямом реалізації стратегії сталого розвитку України, спрямованої на збалансоване вирішення соціально-економічних та екологічних проблем у перспективі, застосування екологічного аудиту – інструмент забезпечення сприятливого екологічного стану довкілля. Ця обставина пов'язана з необхідністю інтеграції України в систему світової економіки та міжнародної екологічної безпеки.

Отже, Україна сьогодні є однією із країн, де необхідні відповідні сучасним умовам та виважені економічні кроки. Однак із погляду сталого розвитку в Україні багато правових та організаційно-економічних проблем у цій сфері.

За статистикою близько 25 % українських підприємств із власної ініціативи готові перевірити свою систему управління екологічною безпекою та отримати сертифікат відповідності за стандартом ISO 14000 [3].

У міжнародній практиці екологічну інвентаризацію (ревізію, огляд, оцінку) називають екологічним аудитом. Він став невід'ємною частиною, інструментарієм системи екоменеджменту природокористування та господарювання. Це – один із провідних ринкових інструментів екологізації не тільки виробництва, а й суспільно-економічних відносин, поліпшення якості життя людини, забезпечення її прав на безпечне існування. Україна має низку міжнародних зобов'язань і вибрала європейські орієнтири розвитку.

Говорячи про важливість екологічного аудиту для сталого розвитку нашої держави, необхідно проаналізувати визначення, якими ми оперуємо під час дослідження. Так, у внутрішньому документі щодо регулювання екологічного аудиту “ICC Position Paper on Environmental Auditing” [4] Міжнародної торгової палати екологічний аудит визначено як засіб, інструмент управління, що охоплює систематичну, документовану, періодичну й об'єктивну оцінку того, наскільки організаційна система, управління довкіллям, функціональне обладнання відповідають екологічним цілям, що передбачає посилення контролю за практичною діяльністю у сфері охорони навколишнього середовища, а також оцінку відповідності виробничої діяльності екологічній політиці компанії, зокрема відповідності нормативним вимогам [5].

У національному законодавстві, безпосередньо в Законі України “Про екологічний аудит” [6], зазначено, що: екологічний аудит – це документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи екологічного управління та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту.

Проаналізувавши низку нормативно-правових актів, можемо стверджувати, що основною метою екологічного аудиту є лише контроль за дотриманням чинного законодавства та інших нормативних вимог у сфері природокористування.

Проте практика свідчить, що нині екологічний аудит виступає як правовий механізм контролю і як метод підвищення еколого-економічної ефективності діяльності суб'єктів господарювання.

Згідно із основним принципом концепції сталого розвитку, всі загальноприйняті закони та соціально-економічні рішення на будь-якому державному рівні повинні прийматися з урахуванням екологічних вимог і нормативів. Тому на шляху реалізації курсу сталого природокористування значущою подією можна вважати створення Міжнародною організацією зі стандартизації (ISO) технічного комітету ТК 207 “Управління довкіллям”, завданням якого стало розроблення системи стандартів [7].

Цей крок, своєю чергою, дав змогу розробити державну стратегію сталого розвитку відповідно до європейських та міжнародних стандартів, яка передбачає комплекс заходів щодо державного регулювання природокористування і стимулювання природоохоронної діяльності за допомогою цілеспрямованої соціально-економічної, фінансової та податкової політики в умовах ринкових

відносин. Йдеться про гармонізацію економічної та екологічної складових розвитку держави, урахування понять “екологічні блага” і “екологічний добробут” в політичних та соціально-економічних процесах. Важлива роль у цьому належить саме екологічному аудиту.

Головні завдання екологічного аудиту в концепції сталого розвитку країни – зменшення економічних ризиків і запобігання розвитку надзвичайних ситуацій.

Отже, можемо констатувати, що екологічний аудит є інструментом покращення екологічної ситуації в Україні, зменшення негативного впливу на навколишнє середовище кожного суб'єкта господарювання та сталого розвитку нашої країни.

У розвинених країнах підприємства, корпорації, громадяни та країни зацікавлені в екологічному аудиті, він став необхідною частиною економічної діяльності та сприяє підвищенню екологічної ефективності, оскільки дає можливість визначити, чи відповідає діяльність підприємства чинним нормам закону; розробити екологічну стратегію підприємства; знизити витрати підприємства; виявити прогалини і додаткові сировинні та ресурсні резерви на підприємстві; перевірити об'єктивність висновків екологічної інспекції (щодо платежів і штрафних санкцій); мінімізувати ризик забруднення навколишнього природного середовища; підвищити інвестиційну привабливість, конкурентоздатність суб'єкта господарювання, його вихід на міжнародні ринки [8].

Проаналізувавши функції екологічного аудиту як інституційного механізму регулювання людської діяльності у сфері природокористування, можемо стверджувати, що екоаудит в нашій правовій системі та наукових дослідженнях здебільшого ототожнюють із контролем. У такому ототоженні екологічного аудиту простежується його походження від контролю.

Н. Малишева зазначає, що хоч екологічний аудит утворився від екологічного контролю, але не замінив його, оскільки той є прерогативою уповноважених органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування [9, с. 293].

Зокрема, якщо правовим результатом контролю може бути безпосереднє фіксування наявності факту такого порушення і, як наслідок, застосування до порушників екологічного законодавства відповідних санкцій, то наслідком екологічного аудиту є висновки, що надаються його замовнику, в яких фіксують екологічний стан об'єкта аудиту та формулюють рекомендації щодо його поліпшення, підвищення ефективності управління природоохоронною діяльністю на підприємстві.

Загалом екологічний аудит, на відміну від екологічного контролю, не обмежується лише виявленням порушень законодавства, його завдання – оцінити усі аспекти виробничої діяльності на предмет підвищення рівня її екологічної безпеки, усунення слабких місць у здійсненні заходів з охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів.

Важливо, що інформація, отримана у результаті здійснення екологічного аудиту, є власністю його замовника, тобто конфіденційна. Це істотно відрізняє екологічний аудит від екологічного контролю, адже його результати є відкритими. Ще одним важливим розмежуванням цих двох понять є те, що контроль за природою є механізмом системним і циклічним, незважаючи на сферу його здійснення, а екологічний аудит – добровільний або обов'язковий. Зокрема, в ст. 12 “Форми екологічного аудиту” Закону України “Про екологічний аудит” вказано, що екологічний аудит в Україні може бути добровільним чи обов'язковим [6].

Добровільний екологічний аудит може здійснюватись на замовлення будь-якого суб'єкта, який зацікавлений в увідповідненні об'єкта екологічного аудиту до чинних норм, за умови отримання згоди від керівника чи власника цього об'єкта. З іншого боку, обов'язковий екологічний аудит здійснюється на замовлення відповідних органів влади щодо об'єктів або видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку. Це може стосуватися ситуацій банкрутства, приватизації, передавання у концесію об'єктів підвищеної екологічної небезпеки та інших юридичних аспектів, які регулює відповідне законодавство.

Розглядаючи відмінності між екологічним контролем та екологічним аудитом, варто зазначити особливості замовників цих процедур. У контексті Закону України “Про екологічний аудит” замовниками аудиту можуть бути різні центральні та місцеві органи влади, органи самоврядування, а також інші юридичні та фізичні особи. Це означає, що будь-який суб'єкт господарської діяльності

може ініціювати проведення екологічного аудиту відповідно до своїх інтересів. З іншого боку, ініціатором екологічного контролю традиційно виступає держава, яка відіграє ключову роль у забезпеченні додержання екологічних норм та законів. Громадяни та інші суб'єкти господарювання можуть бути об'єктами контролю, але не завжди замовниками цього процесу, за винятком випадків, передбачених у законодавстві про охорону природи [6].

Проте, зважаючи на відмінності між екологічним контролем і екологічним аудитом та спільні їхні характеристики, їх об'єднує єдина мета – забезпечення додержання законодавства про охорону навколишнього природного середовища у процесі господарської та іншої діяльності та розвитку сталого природокористування.

Для України сьогодні розвиток екологічного аудиту є надзвичайно важливим аспектом, розвиток якого зумовлений, здебільшого, потребою у тому, щоб вітчизняна продукція відповідала міжнародним стандартам та була конкурентоздатною на міжнародному ринку.

Так, для багатьох організацій міжнародна процедура екологічного аудиту на відповідність вимогам EMAS і міжнародним стандартам ISO серії 14001 [10] є гарантією забезпечення конкурентоспроможності їх продукції на світовому ринку і, відповідно, сертифікації з екологічної безпеки виробництва і продукції.

Основними об'єктами екологічного аудиту, згідно із законодавством України, є:

- сировина;
- продукти харчування;
- харчоблоки;
- технологічні процеси;
- продукція;
- викиди в атмосферу;
- стічні води;
- відходи;
- засоби індивідуального і колективного захисту;
- техніка безпеки;
- положення про політику компанії в сфері охорони праці й навколишнього середовища;
- екологічний паспорт підприємства тощо.

Екологічний аудит повинен бути спрямований на внутрішні індивідуальні потреби підприємства відповідно до його політики та встановлених цілей. Важливо чітко визначити мету і завдання діяльності підприємства перед тим, як вибирати тип екологічного аудиту. Наприклад, природоохоронні органи встановлюють ступінь детальності аудиту, але рада директорів чи керівництво підприємства можуть вимагати докладнішого аналізу всіх аспектів управління та діяльності підприємства на різних рівнях.

Екологічний аудит має орієнтуватися на внутрішні індивідуальні потреби підприємства, враховуючи його політику та поставлені цілі.

Екологічний аудит можна умовно розділити на кілька типів залежно від цілей, однак вони не є взаємовиключними. Це означає, що протягом певного періоду можна здійснити кілька різних видів екологічного аудиту, зокрема:

- аудит управлінської діяльності підприємства;
- аудит енергоощадності;
- аудит мінімізації відходів;
- аудит нерухомості тощо.

Під час придбання земельної нерухомості може виникнути необхідність у здійсненні спеціальних досліджень, щоб виявити особливості користування за останні 50 років, якщо виникають підозри у забрудненні навколишнього середовища [11].

У сфері діяльності, пов'язаній з мінімізацією відходів, може знадобитися одночасне виконання аудиту та проведення досліджень щодо нових тенденцій і технологій, розроблених і впроваджених у провідних країнах світу, які можна адаптувати для виробничого процесу конкретного підприємства.

Це може мати істотне значення для реорганізації управлінської концепції підприємства, наприклад, до обов'язків персоналу, відповідального за цю діяльність, будуть додатково зараховані проведення огляду й оцінювання нової продукції і технологій, що з'являються на ринку, і розроблення відповідних заходів для забезпечення їх впровадження у діяльність підприємства.

Нині в Україні є достатня кількість видів діяльності з охорони навколишнього середовища, які оцінюють екологічні показники та контролюють дотримання екологічного законодавства під час господарської діяльності. Екологічний аудит є новим інструментом впливу на господарську діяльність, тому важливо не лише вимагати його проведення організаціями, але й створити інструмент, що зацікавить суб'єкти свідомо брати у ньому участь.

Розроблення та впровадження державної стратегії сталого розвитку України та окремих регіонів передбачає зміцнення екологічної складової економіки і гармонізацію екологічних та економічних інтересів суспільства. З такої позиції використання процедури екологічного аудиту стає обов'язковою умовою ефективної реалізації екологічної політики та підґрунтям для прийняття обґрунтованих еколого-економічних рішень [12].

Згідно з вищевикладеним, можна стверджувати, що завданнями екологічного аудиту є сприяння суб'єктам господарської діяльності у самостійному регулюванні своєї екологічної політики, визначення пріоритетів для запобіжних заходів у виконанні та дотриманні правової регламентації щодо екологічних вимог, норм та правил; створення ефективного інструменту реалізації основних напрямів регулювання природокористування у контексті сталого розвитку; отримання достовірної інформації про діяльність суб'єктів господарювання у галузі природокористування та охорони довкілля.

Висновки. Через свою недалекоглядну діяльність людство, зіткнувшись з глобальними екологічними проблемами, голодом і зубожінням більшості населення планети, посиленням збройних конфліктів і тероризмом, змушене приймати рішення на рівні міжнародних відносин для подолання цих проблем.

Для усунення цих наслідків на міжнародному рівні було вирішено розробити концепцію сталого розвитку, суть якої полягає в обов'язковій координації економічного, екологічного та суспільного розвитку, спрямованого на збереження ресурсів планети для майбутніх поколінь.

Відповідно до принципів сталого розвитку в Україні сформований та реалізується комплекс заходів, спрямованих на захист життя і здоров'я людей, вирішення соціально-економічних і політичних проблем, а також зміну структури природокористування.

Для повної реалізації цих заходів необхідно забезпечити стабілізацію екологічної ситуації; покращити стан довкілля за допомогою екологізації господарської діяльності, що дасть змогу сформувати нову економічну модель та розвинути екологічно чисті методи господарювання; запровадити в структуру економіки енерго- та ресурсозбережні технології, що також позитивно вплине на державотворчі процеси.

Усе це потребує низки ефективних заходів політичного, законодавчого, соціально-економічного, технологічного та системного управління, головним серед яких є екологічний аудит.

Екоаудит в Україні повинен стати не механізмом контролю за дотриманням законодавства у сфері охорони навколишнього середовища в процесі господарської діяльності, а методом екологізації всіх соціально-економічних процесів та політико-правової ситуації в нашій країні.

Тому можна стверджувати, що екологічний аудит має бути важливим інструментом реалізації конституційних прав громадян на безпечне довкілля та екологічну безпеку, і водночас частиною механізму, який спонукає до збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь.

У зв'язку з цим вважаємо за доцільне переглянути та вдосконалити нормативно-правову базу з урахуванням науково обґрунтованих законодавчих пропозицій, а також залучити до цього процесу вітчизняних та міжнародних експертів – екологічних аудиторів, які мають власний позитивний досвід у відповідній практиці.

Тому для подальшого розвитку екологічного аудиту в Україні питання усунення прогалин у нормативно-правовому забезпеченні функціонування цього виду діяльності є надзвичайно важливим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Офіційний сайт. URL: <https://eco.gov.ua/news>.
2. Чабанюк О. М., Лобода Н. О. Екологічний аудит та його організація у напрямі сталого розвитку суспільства. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 23 квітня 2020 р. / редкол.: О. І. Черевко [та ін.]; Харківський держ. ун-т харч. та торг. Х.: ХДУХТ, 2020. С. 187–188.*
3. Система Управління Навколишнім Середовищем ISO 14000. URL: <https://www.sertifikasyon.net/uk/detay/iso-14001-cevre-yonetim-sistemi-belgesi-nedir/>
4. Rika, N. (2009). “What motivates environmental auditing? A public sector perspective”, *Pacific Accounting Review*, Vol. 21, No. 3, 304–318.
5. Міжнародна торгова палата (ICC Ukraine). Офіційний сайт. URL: <https://iccua.org/struktura/>.
6. Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004 № 1862-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15>.
7. Міжнародна організація зі стандартизації (ISO). Офіційний сайт. URL: <https://www.iso.org/standards.html>.
8. Бігун Т., Полтавець Ф., Тулінв Е. Екологічний аудит в Україні: шляхи вирішення проблем. *Екологічне право*. 2020. Вип. 11. С. 92–97.
9. Малишева Н. Р., Олещенко В. І. Проблеми правового забезпечення формування та розвитку національної екологічної мережі в Україні. *Правова держава*. 2013. Вип. 24. С. 290–296.
10. Схема екологічного менеджменту та аудиту EMAS. URL: <https://www.dqsglobal.com/uk-ua/sertifikujte/validaciya-emas>.
11. Пелиньо Л. М., Пелиньо Ф. М., Тищук В. О., Максимів Л. І. Розвиток екологічного аудиту в Україні. *Вісн. Сум. держ. ун-ту. Сер. Економіка*. 2012. № 2. С. 92–94.
12. Демиденко О. О. Роль екологічного аудиту в підвищенні екологічної ефективності діяльності підприємства. *Стандартизація. Сертифікація. Якість*. 2019. № 5. С. 25–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ssia_2019_5_6.

REFERENCES

1. *Ministerstvo zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy* [Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine]. Ofitsiinyi sait. URL: <https://eco.gov.ua/news> [in Ukrainian].
2. Chabaniuk O. M., Loboda N. O. (2020). *Ekolohichniy audyt ta yoho orhanizatsiia u napriami staloho rozvytku suspilstva* [Ecological audit and its organization in the direction of sustainable development of society]. *Mekhanizmy zabezpechennia staloho rozvytku ekonomiky: problemy, perspektyvy, mizhnarodnyi dosvid: materialy I Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 23 kvitnia 2020 r. / redkol.: O. I. Cherevko [ta in.]; Kharkivskiy derzh. un-t kharch. ta torh. Kh.: KhDUKhT, 2020. S. 187–188* [in Ukrainian].
3. *Systema Upravlinnia Navkolyshnim Sere dovyschem ISO 14000* [ISO 14000 Environmental Management System]. URL: <https://www.sertifikasyon.net/uk/detay/iso-14001-cevre-yonetim-sistemi-belgesi-nedir/>.
4. Rika, N. (2009). “*What motivates environmental auditing? A public sector perspective*”. *Pacific Accounting Review*, Vol. 21, No. 3, 304–318.
5. *Mizhnarodna torhova palata (ICC Ukraine)*. [International Chamber of Commerce]. Ofitsiinyi sait. URL: <https://iccua.org/struktura/> [in Ukrainian].
6. *Pro ekolohichniy audyt* (2004, June, 24): No. 1862-IV [On environmental audit]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15> [in Ukrainian].
7. *Mizhnarodna orhanizatsiia zi standartyzatsii (ISO)* [International Organization for Standardization]. Ofitsiinyi sait. URL: <https://www.iso.org/standards.html> [in Ukrainian].
8. Bihun T., Poltavets F., Tulinv E. (2020). *Ekolohichniy audyt v Ukraini: shliakhy vyrishennia problem* [Environmental audit in Ukraine: ways to solve problems]. *Ekolohichne pravo*. 2020. Vyp. 11. S. 92–97 [in Ukrainian].
9. Malysheva N. R., Oleshchenko V. I. (2013). *Problemy pravovoho zabezpechennia formuvannia ta rozvytku natsionalnoi ekolohichnoi merezhi v Ukraini* [Problems of legal support for the formation and development of the national ecological network in Ukraine]. *Pravova derzhava*. 2013. Vyp. 24. S. 290–296 [in Ukrainian].

10. *Skhema ekolohichnoho menedzhmentu ta audytu* EMAS [Environmental management and audit]. URL: <https://www.dqsglobal.com/uk-ua/sertifikujte/validaciya-emas> [in Ukrainian].

11. Pelyno L. M., Pelyno F. M., Tyshchuk V. O., Maksymiv L. I. *Rozvytok ekolohichnoho audytu v Ukraini* [Development of environmental audit in Ukraine]. *Visn. Sum. derzh. un-tu. Ser. Ekonomika*. 2012. No. 2. S. 92–94 [in Ukrainian].

12. Demydenko O. O. *Rol ekolohichnoho audytu v pidvyshchenni ekolohichnoi efektyvnosti diialnosti pidpriemstva* [The role of environmental audit in increasing the environmental efficiency of the enterprise]. *Standartyzatsiia. Sertyfikatsiia. Yakist.* 2019. No. 5. S. 25–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ssia_2019_5_6 [in Ukrainian].

Дата надходження: 02.02.2024 р.

Anna NESTERENKO

Lviv National Environmental University,
in. at. Associate Professor of the Law department
of the Faculty of management, economics and law,
PhD,

e-mail: nesterenkoao@lnup.edu.ua,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1482-7132>

THE ROLE OF ENVIRONMENTAL AUDIT IN THE CONCEPT OF BALANCED NATURE USE DEVELOPMENT: LEGAL ASPECTS

The article is devoted to the study of the legal aspects of the implementation and effectiveness of the environmental audit in the concept of the development of sustainable nature management as an important mechanism of environmental security.

Rapid technological development has led to the globalization of all social processes without exception. It was this factor that influenced the ecological crisis, because the dominant way of using nature turned out to be incompatible with the biosphere, the cyclic cycle of resources, energy and information that ensure the stability of the global ecosystem. This provoked ecological regression and real global omnicide.

Solving the environmental problem, in our opinion, boils down to the introduction of effective legal, institutional and specialized mechanisms for ensuring environmental safety, which, in their entirety, will have a positive effect on all components of the ecosystem and help to effectively implement the concept of the development of balanced nature management.

And it is the environmental audit that is the effective mechanism that is designed to solve a significant part of the problems on the way to the restoration of the natural environment, by implementing the idea of balanced nature management.

The relevance of this issue is that the effectiveness of an environmental audit directly depends on the legal aspects of its implementation, because dynamic changes in social development, the instability of economic factors, the emergence of new social factors, especially in the conditions of martial law, require a quick response and the introduction of the necessary regulators at the legislative level.

Having analyzed the composition of environmental legal relations and national legislation, we found gaps in national legislation that require attention from the legislator and, accordingly, harmonization with EU law.

Legal approaches to the interpretation of environmental audits in the context of stimulating the rational implementation of balanced environmental management by local self-government bodies were studied.

Key words: environmental audit; sustainable nature management; omnicide; environmental safety; rational implementation of the concept of sustainable development.